

Vannak városok

Térey Jánosnak

„Átnézve a fürdőszobai szíven
Várkastélyszerű, szürke épületet látott,
Három bádogfedelű, tömzsi, kerek tornyot,
Meg egy hangsúlyos, hegyes óratornyot is
Bensőséges kis lanternával a csúcson.
Az egyik letörött, erős a széljárás a folyó mellett.
Hepehupás meddőhányó az udvar,
A salak buckáit, a sített benőtte a fű.
Látta, egy vascölöp tövében
A tarka kandúr meghágja a cirmost,
Utána kettéválnak, hemperegnek.
»De hol a harmadik? Tényleg, hol?«
(„Ah! perfido!”)
(Átkelés Budapesten)

Vannak városok,
Gondolta Friedmann, és az apjára gondolt,
Mint mindig, ha éppen átjutott a román–magyar határon,
Ami egyfajta lelki feladat volt (és maradt),
Alig érezhető nyomás a gyomorszájon,
Pedig ugyan mi történhetett volna,
Legfeljebb goromba lesz valamelyik határőr,
És fölnyittatja a csomagtartót,
És az sem biztos, hogy a román lesz goromba,
Pedig Friedmann apja már rég nem volt sehol,
Se por, se írmag, csak pár vicc, és a szűkölő rettegés
Tízdioptriás lencsétől fölnagyult két szemében,
Vannak városok, jutott Friedmann eszébe, igen, vannak városok,
Ahol szétválaszthatatlanul és mindörökre,
Mint az operálhatatlan sziámi ikrek,
Örökre összenőtt belváros a külvárossal,
City és suburb, város és pusztaság,
Az eltiport a keletkezővel, a nézhető a nézhetetlennel,
A nagyszabású a kisszerűvel.

Élénk színekkel kipingált népi barokk
Mellett, tete-à-tête, szorosan, mintha egy ütemre lépne,
Primitív és brutális betonalakzatok,

*Nem rétoromán, és nem is teuton,
De még a betonból is ki van lopva, amitől beton a beton.*

*Porukból föltámasztott nagypolgári villák homlokzatain
A silány toldalék, gipszablakkeret, levert stukkók helye,
Egyfajta félreismerhetetlenül kifosztott semmi, a semmi megdicsőülése, apoteózisa,
Isten tudja, mi célból ott felejtett piramisforma betonkoloncok a rogyant járdaszélen,
A beszakadt aszfalt közelében,
A kerékpársávban szemtelenül kart karba öltve araszoló helybeliek,
Akik elől a biciklisták kitérnek.*

*Azok a régi szép idők,
Midőn vasúti sínen fuvaroztak odébb egy ötemeletes, vörös téglás palotát,
És a palota azóta erről az áttételről nevezetes, nem a szecesszióról,
Azt mutogatják, hogy nem ott állt, ahol áll, nem nyílászáróinak káprázatos arányait,
Hanem a sínek helyét,
Egy áttét-palota, a műtét sikerült, a beteg meghalt, bár állva maradt,
Mint az elhalt gyökerű tölgy, nem tudni, kire dől rá és mikor,
Elvitték a helyéről, mert lerombolni valahogy derogált,
Ilyesm minden diktatúrában előfordul, megесik,
Hogy az esztelen rombolás közepett véletlenül megkegyelmezznek valaminek,
Ki tudja, milyen szeszélyes lázálom rabjaként,
Csak hogy jelezzék, megtehetnek bármit,
A teljhatalmú zsarnokok,
Maradhat, mondják, és tíz méterrel odébb teszik, nem lacafacáznak,
Helyet csinálnak a város szívében, a Drakula szívébe vert karóknak,
Pár menthetetlenül ocsmány toronyépületnek,
A diktátor óhajának megfelelően,
Secula seculorum, bizti, ami bizti, tönkreteszik a városképet
Egy életre, vagyis örökre.*

**Tízemeletes kilövősilók:
a munkaerő sorozatvetői.**

*Berlin is tud ilyen lenni, üres, improvizált és ronda,
Valahol mégis nagyszabású,
Gondolta Friedmann, mikor az autó motorja –
Ez helyileg Csucsán esett –, nem tudni, pontosan mitől, riasztóan recsegni kezdett,
Épp fékeztek, pánikban, ám mégis szelíd visszakanyarral
– A sofőr profi volt, méteres hullámok közepén a hidegvérét megőrző matróz –
A Boncza-Goga-birtok kapujánál.*

*A román, aki ugyanott kiszállt a kocsijából,
Megígérte, hogy autószerelőt küld,
Csak előtte – mondta – egy percre hazaugrik,
Feltölteni a mobiltelefonját,*

*De nem jött vissza,
Ők pedig fölsétáltak az Ady-múzeumba.*

*

*Fent a nagydarab román ór hevesen integetve elzavarta őket,
Kiabált is rájuk mindenféle szolid átkokat,
Az öklét rázta, ha csak metaforikusan is, mert az ökle az ablakban nem látszott,
Csak az alkoholikus arca, ők
A nagy malomkőasztalnál fényképezkedtek, amikor feltűnt az egyik ablakkeretben
A megdagadt arc, amelyik maga volt az élő felháborodás,
A pipacsvörös, elhalt vérerekkel átszótt duzzadt orcába vésett mély árkok,
A húsos, utánozhatatlanul lila orr,
Tudatlan, durva gazember, buta és korlátolt alattvaló,
Itt él egyedül a hegyen, halálra unja magát, sportból gonosz,
A habzó száj, a szolgálai önkívület, csak mert nekik eszükbe mert jutni a pofátlan ötlet,
Bemenni fél órával zárás után.*

*Volt ebben a határtalan kivetkezésben
Valami színészi és megrendezett,
Tapsolni volt kedvük, „jól csinálja”,
Hibátlanra sikerült az alakítás,
És bezárult előttük a költő szobája.*

*Könnyeden vették, jobban nyomasztotta őket
A kocsi, amivel nem tudni, mi történt,
És az alkony, mely lassan rájuk zuhant,
És ők még útjuk elején sem jártak, még el se indultak mondhatni,
És máris a kudarc sűrű közeledett.*

*Mindazonáltal
Egy magas férfit, aki a kislányával bóklászott a kertben,
Megkértek, készítse el a képet,
És ő készségesen kezébe vette a gépet,
Mission accomplished, elkészült a szelfi,
Mint egy obligát zarándoklton,
Az utolsó előtti stációnál.*

*Ám
Valamely ősi ösztönnek engedelmeskedve,
Mielőtt lesétáltak volna a kétféle való –
Mint hegedűn az f-lyukak –, egymásban tükröződő meredek kerti lépcsőn,
A durva ór intésére fittyet hányva, megkerülték a kis épületet, hogy ott
Hátha találnak egy hátsó bejáratot,
Már sötétedett, hiába,
A Balkán az Balkán, a lehetőségek hazája.*

És ahogy ott lopakodtak az aranyló délutánban,
Az ablakán megint kinézett az ór,
De most egy másik, jóval kisebb ablakon,
Hunyorgott vakon,
Mint aki lefekvésre készül,
Hatalmas könyökével könyökölt a parányi ablakkeretbe,
Mint egy fából faragott oltárfigura
Vagy egy Kafka-regény önnön létezésében biztos alakja,
Szájából dőlt a cigarettafüst,
Nézett, mintha már várta volna őket,
Ők meg, mint a kiscserkészek vagy pionyírok,
Akkor pontszámokat gyűjtenek egy kalandtúrán,
Próbáltak továbbosonni,
Mikor ez a különben morcképű, brutális állat
Széles taglejtésekkel integetni kezdett,
Mutatta, hogy kerüljék meg a házat,
A kutyáktól nincs mit félni, mondta,
És a két jól táplált véreb a macskaköves udvaron
A lábuk elé hanyatlott a porba.

*

Hátulról hatoltak be
A hófehér kerti lakba,
Volt ebben valami perverz,
S az ór, aki a felajánlott pénzt fejedelmien utasította vissza,
Nem hagyta magát megvesztegetni,
Kedélyesen, mint a Helység kalapácsának kaptos, ám vajszívű mellékalakja,
Nagy grandezzával beinvitálta őket,
Majd szabatos, jól átgondolt frázisokban, időnként hatásos szünetet tartva,
Mint Švejk, a derék katona,
Evidenciáról evidenciára ugrálva, mint zajló folyón a jégtáblák fölött,
Akadémiai székfoglalót tartott
Nekik, ő, az ő nagy nemzeti költőjükről,
Románul, mint egy igazi professzor, a szavak bámulatos mestere,
Élvezve, marhára, ahogy tágra nyílt szemük,
Mondta, ték jór tájm, mondta, csak így, lazán,
Azután elment telefonálni,
Valószínűleg nem angolul mondta,
De jólnevelt volt, mint egy angol lord,
Az understatement mestere.

*

Különösen egy kép keltette föl, a kis házba belépve, Friedmann figyelmét,
Egy kép, amit egyébként addig sohase látott,

*Úgy meglepődött, hogy a loopolt filmen elég hosszan még egyszer ki kellett várni,
Hogy újra felbukkanjon a zsizsikes képernyőn.*

*Ady, egy meredek lejtőn, fehér glazékesztyűben,
Nyilóánvalóan hajnalban vagy kora reggel,
Rendesen kiöltözve, mint a walesi herceg,
Hajtókéjén csinos fehér virág,
Kalapja gondosan letéve mellé a földre,
Valami kocsmázásból vagy bálból
Jőve meg, így hajnalok hajnalán,
Szinte előrezuhanva a meredeken,
Hüvelykujját az orrához nyomja,
És észre sem veszi, hogy közben az erőfeszítéstől
Kiölti a nyelvét,
Kidugja száján, mint az akasztott ember,
Ilyen önfeledt vidámnak, ilyen bolondozónak
Friedmann Adyt még nem látta sosem.*

*Aztán az a másik kép, az utolsó előtti:
Csinszka egy darab papírt tart Ady arcához egészen közel,
Mondjuk egy centire,
Ady fonnyadt beteg mancsával alig bírja a papírt megtartani,
Csinszka arcán Kyrie eleison, a föltáruló igazság,
Ady arcán a megfeszült vagy megfeszülni vágyó érdeklődés,
Habár gyönyörű szeme nem látszik, csak az orra hegye,
Egy kissé kiszúr a kalap karimája alól,
És már épp olyan hegyes, mint majd a facies Hippocraticán,
A paplanos ágyban, Pesten, két héttel később,
És már rajta van az a vastag, kockás flanelköpeny,
Amelyik megvédte a hegyen kószáló októberi hűvös szelektől,
És amelyben, a köpenyt jól összehúzóva magán, pár perccel később,
Elbúcsúzott az emberiségtől.*